

Dat .IJ. capittel:
*Hoe den kinde gegeven wort een meester om te leeren ende
onderwijsen in alle consten ¹ ende oock
in alle goede manieren.*

Doen dit kint seven jaren out was, zoo heeft de keyser by hem ondtboden een geleert meester inde Latijnsche ende Griecxe sprake ² ende een groot orator, ³ geheeten Lucian[u]s, ⁴ ende heeft hem bevolen den kinde te leeren ende te onderwijsen in alle consten. Hy soudet hem grootelijcken loonen. De meester heeft beloofd zijn uuterste diligentie ⁵ daer inne te doen, ende zoo heeft de meester den jonghen in zijn bewaringhe ⁶ ghenomen.

Ende ten [e]ynde ⁷ van acht jaren zo is de jonghe door de neersticheyt ⁸ van zijn meester zoo verre gecomen datter gheen questien ⁹ en waren, hy en wistese te solveren. ¹⁰ Daer en boven was hi seer vast ende expert in beide de spraken, te weten int Latijn ende Griecx.

Doen de joncheere nu .xv. jaren ¹¹ out was, heeft hem de keyser doen leeren in alle de ridderlijcke consten, ¹² in welke hy oock groote ghenuecht hadde. Ende overmidts dat hy groot ende sterck van leeden was, z[o] ¹³ leerde hy zoo veel binnen een jare datter niemandt en was

---

1. alle consten: alle zeven vrije kunsten

2. *Johan uz dem Virgiere*: Franzois, welsch und latin / Lernte wol der knabe vin (r. 191-192)

3. orator: redenaar

4. Mogelijk wordt hier gerefereerd aan Lucianus van Samosata (ca. 125-ca. 180).

5. diligentie: liefdevolle inspanning

6. in zijn bewaringhe: onder zijn hoede

7. Muller [1590]: ten tynde van acht jaren — acht jaar later

8. neersticheyt: inspanningen

9. questien: vragen, problemen

10. solveren: oplossen

11. *Johan uz dem Virgiere*: Do er zwolf jar was alt, / Er was ein stolzer degen balt. (r. 203-204)

12. ridderlijcke consten: ridderlijke vaardigheden

13. Muller [1590]: zy

binnen alle den hove die teghen hem mochte ghe-[A2vb]dueren.¹⁴ Int welcke de keyser groote genuechte in zijn herte hadde, ende dochte hem cortelijck ridder te maeken.

Nu hadde de keyser een dochter, genaemt Gloriande, die beghonste haer liefde op desen jonckheere te legghen alzo dat zy menich minlijc¹⁵ woort met malcanderen spraken, nochtans de jonckheere anders niet wetende dan dat het zijn suster was. Metten corsten¹⁶ zoo was dese jonckheere zoo huesch¹⁷ ende zoo minlijck in alle sijn manieren ende woorden dat hy bemint wort van alle den hove.

Op een tijt ist ghebuert dat joncker Jan voor den keyser quam ende is hem te voete ghevallen, seggende: “Heere vader, waert uwen wille, ick soude wel begeeren ridder te zijn. Zo mochte ick rijden ghelijck ander ridders in allen tornoyen ende steecspeelen om eer ende prijs te behalen, want my verdriet dat ick mijn sterckheyt niet ghebruycken en mach. Ick soude hopen dat icket zo wel doen soude als de sommige die hier te hove zijn.”

De keyser zeyde: “Zone, ghy moet noch een weynich patientie hebben, want ghy noch jonck ende teder van complexien¹⁸ zijt. Alzo en soudijs niet connen verdragen.”

De jonckheere sprac ende zeyde: “Vader, wildy my ghelooven,¹⁹ ick soude my wel dorren vermeeten²⁰ teghen den vroomsten²¹ van uwen hove te vechten, zo sterck kenne ick my op deeser ure. Dat segghe ick u voorwaer!”

De keyser dit hoorende, prees in zijn herte de couragieusheydt²² die hy aende jonghen sach, peynsende in hem selven dat hy noch groote feyten van wapenen zoude doen, ende ghelooofde den jonckheere: het

---

14. teghen hem mochte ghe-[A2vb]dueren: tegen hem opgewassen was

15. minlijc: lieflijk

16. Metten corsten: Om een lang verhaal kort te maken

17. huesch: hoofs, beleefd

18. complexien: fysieke conditie, gestel

19. ghelooven: toestaan

20. dorren vermeeten: durven te beweren

21. vroomsten: sterksten

22. couragieusheydt: moed

eerste dat hy met alle zijn heeren hof hielt, zo soude hy hem ridder maken.

Nu waren der sommighe in de[s]²³ keyzers hove diet seer benijden ende en mochten niet lijden dat die keyser desen joncheere in zoo grooter eeren hielt, wel weetende dat hy een vondelinck was, sorghende²⁴ de keyser, overmits dat hy een o[u]t man [A3ra] was ende door die gratie die hy in desen joncheere hadde, he[m]²⁵ governuer vanden lande soude maken. Daeromme hebben zy raet gehouden ende ghepractiseert²⁶ hoe dat zy den keyser met den joncheere aen der sijde²⁷ mochten brengen, geen achter dencken²⁸ noch vrese hebbende wat hier namaels daer af comen mochte. Ende de principaelste²⁹ hier af was geheeten Gouweron, een quaet verrader, ende was een van [A3rb] des keyzers principael heeren van groten gheslachte ende des keyzers secreten³⁰ raedt, alzo dat de keyser niet en dede anders dan by Gouwerons rade. Doe hebben dese verraders eenen bequamen tijt gesocht om den keyser te doen dode³¹ oft in heydenisse³² ghevangen te leveren met den joncheere, alzo ghy hier naer³³ hooren sult, ende dat [s]y³⁴ dan selve int regiment³⁵ mochten blijven.³⁶

---

23. Muller [1590]: de

24. sorghende: vrezend dat

25. Muller [1590]: he

26. ghepractiseert: overlegd

27. aen der sijde mochten brengen: aan de kant zouden kunnen zetten

28. achter dencken: besef

29. principaelste: hoogste

30. secreten raedt: vertrouwelijk raadsman

31. In het Amsterdams werd de slot-n niet uitgesproken en vandaar dat hij soms in druk ontbreekt of hypercorrect toegevoegd wordt. Mogelijk ook is dat de zetter de abbreviatuur vergat.

32. heydenisse: het land van de heidenen

33. naer: na

34. Muller [1590]: hy

35. int regiment: aan de macht

36. Dit verraad ontbreekt in *Johan uz dem Virgiere*. Daar neemt de keizer zelf het initiatief om op het everzwijn te gaan jagen. Tijdens deze jacht wordt hij overvallen door de Saracenen Lamelot en diens broer Ferreon, beide geboren in Ispanien, en 19 andere ridders. Johan doodt hierbij Ferreon, Lamelot geeft zich over.